

DOI: 10.5281/zenodo.1326369
 UDC Classification: 338.48(477)
 JEL Classification: L83

"GREEN" TOURISM AS A STRATEGIC DIRECTION OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

«ЗЕЛЕНИЙ» ТУРИЗМ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Natalia A. Dobrianska, Doctor of Economics, Professor
 Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-0826-8840
 Researcher ID: K-1372-2018
 Email: semen-198@te.net.ua

Vasiliy V. Popovych, Doctor of Economics, Professor
 Odessa State Agrarian University, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0003-4009-7604
 Researcher ID: K-2663-2018
 Received 7.05.2018

Добрянська Н.А., Попович В.В. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України. Оглядова стаття.

У статті проведено аналіз туристичних ресурсів регіону за організаційними формами туризму. Розглянуто динаміку кількості туристів регіону, досліджено динаміку чисельності зовнішніх та внутрішніх туристів області. Виявлено причини спаду активності туризму в регіонах України. Представлено кількість суб'єктів туристичної діяльності в Вінницькій області та в Україні. Розраховано фінансові показники роботи суб'єктів туристичної діяльності. Проаналізовано ресурсний потенціал «зеленого» туризму регіону. Зроблено оцінку рівня розвитку «зеленого» туризму області. Представлено економічну ефективність діяльності суб'єктів «зеленого» туризму. Досліджено та удосконалено теоретичні, методичні та прикладні засади розвитку «зеленого» туризму. Запропоновано провести категоризацію зелених садиб. Обґрунтовано шляхи удосконалення та впровадження «зеленого» туризму як стратегічного напрямку соціально – економічного розвитку регіону.

Ключові слова: туризм, «зелений» туризм, іноземні та внутрішні туристи, зелені садиби, стратегічний напрям

Dobrianska N.A., Popovych V.V. "Green" tourism as a strategic direction of social and economic development of regions of Ukraine. Review article.

The article analyzes tourist resources of the region by the organizational forms of tourism. The dynamics of the number of tourists in the region is considered, dynamics of the number of foreign and domestic tourists of the region is researched. The reasons for the decline of tourism activity in the regions of Ukraine are revealed. The number of subjects of tourism activity in Vinnitsa region and in Ukraine is presented. The financial indicators of the work of the subjects of tourist activity are calculated. The resource potential of the "green" tourism of the region is analyzed. An estimation of the level of development of "green" tourism in the region is made. Economic efficiency of activity of subjects of "green" tourism is presented. The theoretical, methodical and applied principles of development of "green" tourism have been studied and improved. It is proposed to categorize green farmsteads. The ways of improvement and implementation of "green" tourism as a strategic direction of social and economic development of the region are substantiated.

Keywords: tourism, "green" tourism, foreign and domestic tourists, green homesteads, strategic direction

Н а сьогоднішній день туризм став явищем, що увійшло у повсякденне життя майже третини населення планети. Більше того, на початку ХХІ ст. туризм за обсягами доходу справедливо посів третє місце серед провідних галузей світової економіки. В багатьох країнах і регіонах туризм є основним джерелом прибутків. За чисельністю працівників індустрія туризму також стала однією з найбільших у світі – в ній зайнято понад 260 млн. осіб, тобто кожний 10-й працюючий. Надходження з туристичних подорожей у світовому масштабі становлять понад 500 млрд. доларів США щорічно. Найбільші прибутки отримують країни Західної Європи та США [1].

З урахуванням комплексу передумов інституційного, природно-кліматичного, економічного, соціального та екологічного характеру в сучасних умовах, становлення та розвиток «зеленого» туризму постає одним з перспективних напрямів диференціації господарської діяльності суб'єктів агропромислового сектору. «Зелений» туризм, як компонента стратегії диверсифікації господарської діяльності суб'єктів аграрного сектору, спроможний забезпечити вирішення проблем зайнятості сільського населення, підвищення рівня доходів агровиробників, раціонального природокористування та охорони довкілля [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Теоретико – методичні та прикладні засади розвитку туризму широко висвітлені в наукових працях І. Артюхової, М. Габи, С. Ілляшенко, В. Кифяк, М. Мальської, В. Худо та ін. Основні аспекти розвитку «зеленого» туризму знайшли відображення в роботах Л. Забурана, А. Зінченко, А. Кравчук, О. Красноручького та ін.

Соціальний і економічний розвиток туризму, в тому числі «зеленого», збільшення його

популярності є актуальним, оскільки сприятиме зростанню державного бюджету та зайнятості населення, підтримання високого рівня життя населення, підвищенню рівня освіти, впровадженню нових засобів поширення інформації, створенню передумови для поліпшення платіжного балансу країни, розвитку територій та інших галузей економіки України [3].

Проте ряд важливих проблем формування стабільного та ефективного розвитку «зеленого» туризму ще не отримали належного розв'язання. Подальшого дослідження потребують питання, пов'язані з розвитком ефективного механізму економічних відносин між туристичними підприємствами, туроператорами, турагентами та органами державної та місцевої влади. Вирішення вище зазначених проблемних питань потребує комплексного підходу, спрямованого на підвищення розвитку «зеленого» туризму. Отже, науково – практичне значення та практична цінність, поряд з недостатньою глибиною вивчення проблеми, зумовили вибір цієї тематики і вимагає продовження дослідження [4].

Метою статті є удосконалення шляхів та впровадження «зеленого» туризму як

стратегічного напрямку соціально – економічного розвитку Вінницької області, оцінка ролі і місця «зеленого» туризму в розвитку туристичної галузі.

Досягнення поставленої мети були поставлені наступні взаємопов'язані завдання:

- провести аналіз туристичних ресурсів Вінницької області;
- зробити оцінку рівня розвитку «зеленого» туризму;
- знайти шляхи перспективного розвитку «зеленого» туризму в Вінницькій області.

Виклад основного матеріалу дослідження

Згідно ст.6 Закону України «Про туризм» Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності. Так, згідно Закону туризм – тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає [5].

Розглянемо динаміку туристичних потоків Вінницької області в період з 2000 року по 2016 рік, яку представлено в табл. 1.

Таблиця 1. Розподіл туристів за організаційними формами туризму, які обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності Вінницької області

Роки	Кількість туристів, які обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності – усього	у тому числі					
		іноземні туристи		туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон		внутрішні туристи	
		осіб	%	осіб	%	осіб	%
2000	66464	1828	2,8	2825	4,3	61811	93,0
2001	36413	1506	4,1	2562	7,0	32345	88,8
2002	37104	1439	3,9	1879	5,1	33786	91,1
2003	32673	1354	4,1	2496	7,6	28823	88,2
2004	27466	2088	7,6	2097	7,6	23281	84,8
2005	29819	2527	8,5	4891	16,4	22401	75,1
2006	39346	2544	6,5	8416	21,4	28386	72,1
2007	47844	2844	5,9	11383	23,8	33584	70,2
2008	49146	2392	4,9	13795	28,1	32959	67,1
2009	37272	1889	5,1	11960	32,1	23423	62,8
2010	38530	2193	5,7	13960	36,2	22377	58,1
2011	26383	17	0,1	13583	51,5	12783	48,5
2012	25878	52	0,2	18064	69,8	7762	30,0
2013	29606	15	0,1	21308	72,0	8283	28,0
2014	20744	-	-	14553	70,2	6191	29,8
2015	22748	42	0,2	13580	59,7	9126	40,1
2016	27485	-	-	17550	63,9	9935	36,1

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

З даних табл. 1 видно, що кількість громадян Вінницької області, які виїжджали за кордон з кожним роком збільшується, так в 2000 році виїхало 2825 осіб, а в 2016 році – біля 17,6 тис. осіб.

Протилежна ситуація з кількістю іноземних громадян, які відвідали Вінницю, так в 2000 році їх чисельність склала понад 1828 осіб, а в 2016 році зовсім не обслуговувались суб'єктами

туристичної діяльності. Але слід відмітити, що найбільше іноземних громадян відвідали Вінницю область в 2007 році – 2844 осіб.

Туристи, які відвідують Вінницю область, найбільше цікавляться такими дестинаціями, як Національний музей – садиба М.І. Пирогова, фонтан "Roshen", Державний історико-культурний заповідник «Буша» та інші.

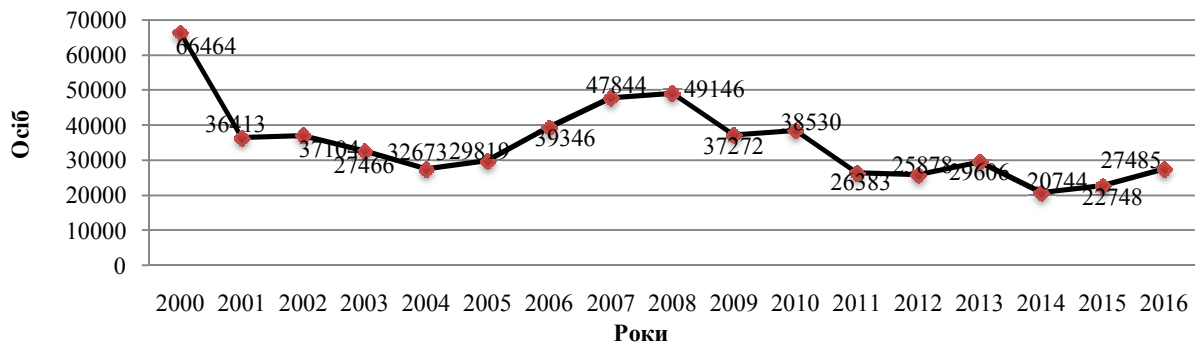

Рис. 1 Динаміка кількості туристів, які обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності в Вінницькій області

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Як видно з рис.1, найбільша кількість туристів прибула до Вінницької області у 2000 році і становила 66466 осіб. Найменша кількість туристів відвідала область в 2014 р. і склала 20744 осіб.

Основними показниками змін у динаміці є революційні та кризові події: 2004 рік – Помаранчева революція, 2007-2009 роки – фінансова криза, 2013-2014 роки – Революція Майдану. Саме це є причиною спаду активності туризму, а особливо іноземних гостей. У 2003 році спостерігається різкий спад через Помаранчеву революцію і до 2016 р. кількість продовжувала зменшуватися у зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією. Кількість туристів прямопропорційно залежить від економічно-політичної ситуації в приймаючій країні. У 2014 р. почалися терористичні дії на

території України, тому спад спостерігався по всій території України і в тому числі в Вінницькій області, і склала найменшу кількість – 20744 особи. Після 2014 року йде повільний зріст, туристична ситуація 2017 року дає привід стверджувати про продовження даного процесу. Кількість туристів, які відвідали Вінницьку область зменшилась за період 2000-2016 років у 2,4 рази. Це можна пов'язати з тим, що Україна не є привабливим направленням для мандрівок європейців у зв'язку з економічними, політичними, соціальними кризами. Для туристів безпека та сервіс – найважливіше. 2016 рік відзначився тим, що представниця України Джамала приймала участь у пісенному конкурсі «Євробачення – 2016», тим самим прославив країну на всю Європу, з урахуванням цього почала збільшуватися кількість туристів [7].

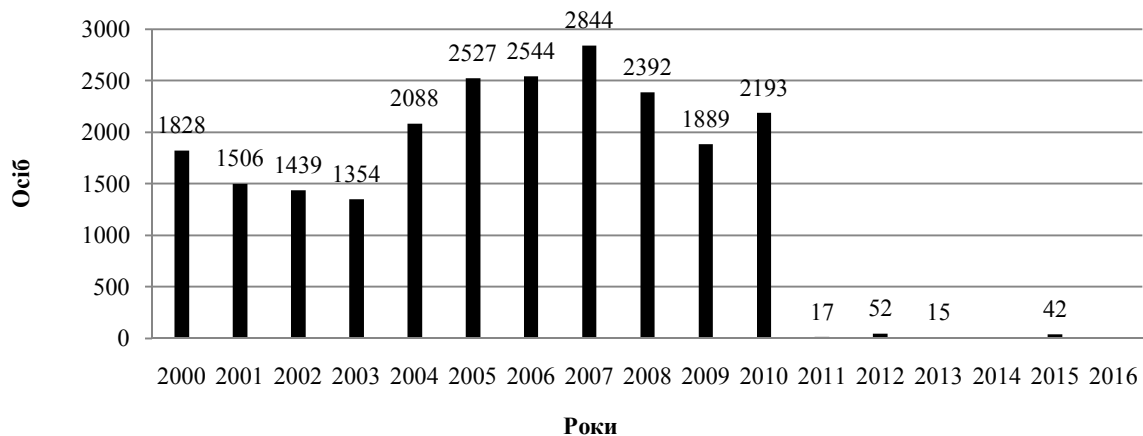

Рис. 2 Динаміка кількості іноземних туристів, які обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності Вінницької області

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Як видно з рис. 2, з 2000 року до 2003 року кількість іноземних туристів в Вінницькій області зменшилася.

В період 2004 – 2007 рр. відбулося поживлення в галузі туризму Вінницької області, але починаючи з 2011 року по 2016 рік ситуація в

регіоні є критичною. Так, в 2014 р. та 2016 р. іноземці взагалі не відвідували Вінницьку область.

Отже, Вінницька область є не дуже популярним напрямком серед іноземців і вони віддають перевагу іншим регіонам України та іншим країнам.

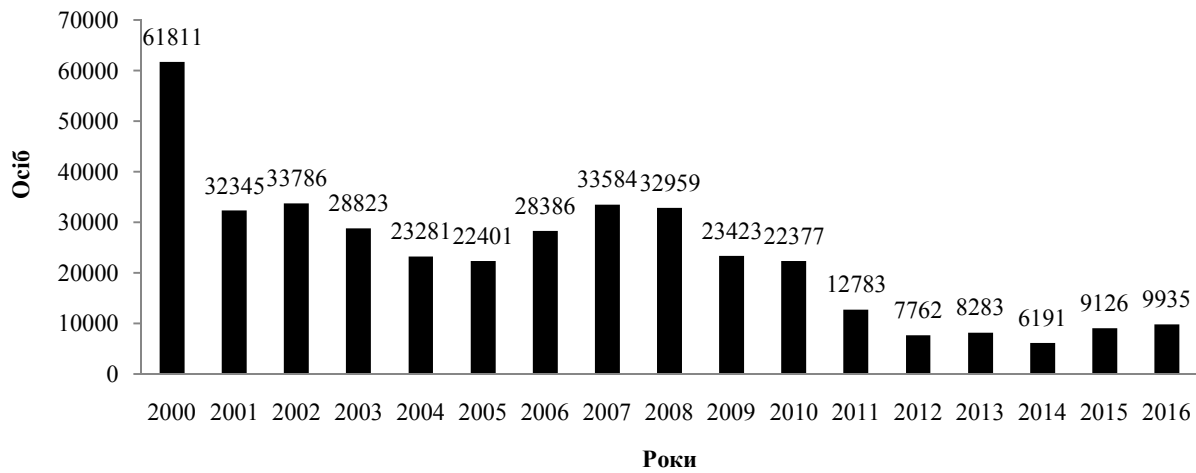

Рис. 3 Динаміка чисельності внутрішніх туристів, які обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності Вінницької області

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Облік затрат не є засобом досягнення успіху в Аналогічна ситуація склалася щодо внутрішнього туризму в Вінницькій області. На рис. 3 представлено, що в 2000 р. найбільша кількість внутрішніх туристів, які обслуговувалися суб'єктами туристичної діяльності і складала 61811 осіб. Але починаючи з 2001 р. їх чисельність коливається і має тенденцію до

зменшення і в 2014 р. досягла найменшого показника – 6191 осіб.

За останні два роки ситуація дещо покращилася і в 2015-2016 роках відбувається їх приріст не великими темпами.

Розглянемо питому вагу туристів за організаційними формами туризму Вінницької області у 2000 р. і 2016 р., яку представлено на рис. 4.

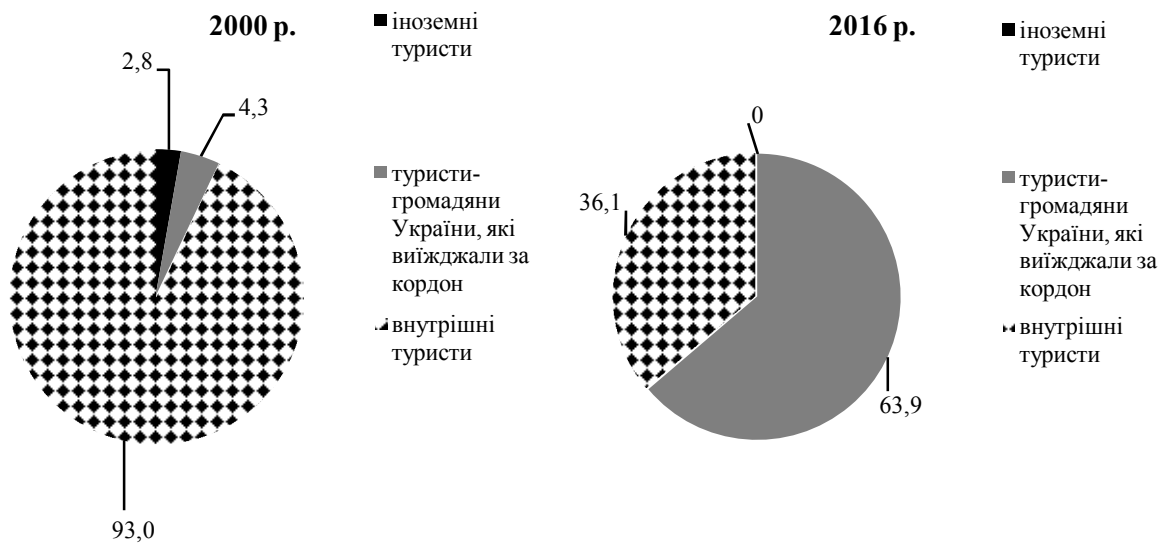

Рис. 4 Питова вага туристів за організаційними формами туризму Вінницької області у 2000 р. і 2016 р., %

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Отже, у 2000 р. найбільша питова вага туристів приходить на внутрішніх туристів – 93%, туристи – громадяни України, які від'їжджали за кордон склали 4,3%, а іноземні туристи лише 2,8%.

В 2000 р. внутрішній туризм користувався великим попитом, тоді як в 2016 році зростає

питова вага туристів – громадян України, які від'їжджали за кордон і складає 63,9% і зменшується питова вага внутрішніх туристів до 36,3%, а іноземні туристи зовсім не відвідали область.

З рис. 5 видно, що чисельність туристів Вінницької області, які виїжджають за кордон має тенденцію до збільшення, що свідчить про

розвиток різних іноземних туристичних напрямів. Найбільше виїжджало за кордон туристів з Вінницької області в 2013 році – 21308 осіб. Тобто, слід відмітити, що сервіс, безпека, туристична інфраструктура в інших країнах є

кращою та стабільною по відношенню до вітчизняної.

В табл. 2 представлено кількість суб'єктів туристичної діяльності в Вінницькій області та в Україні.

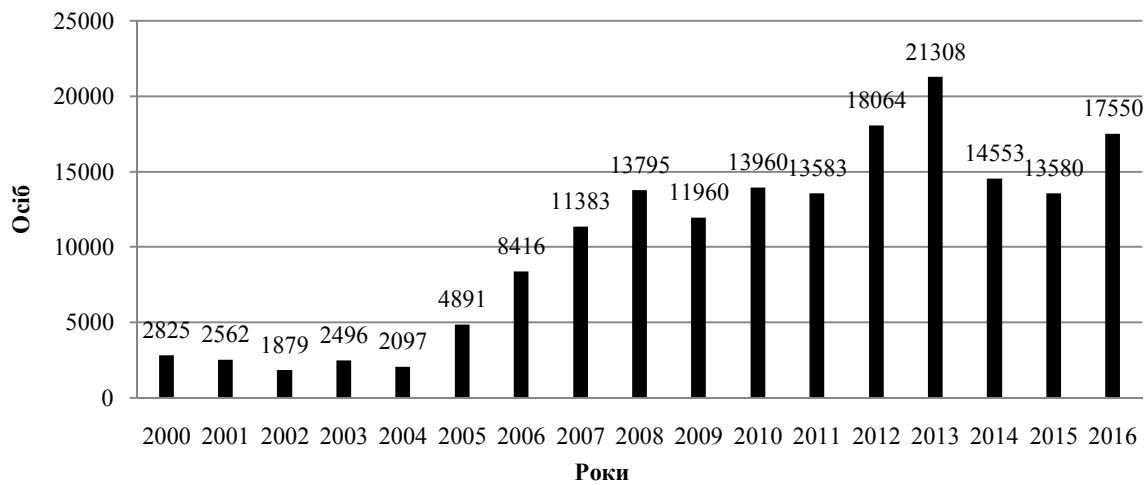

Рис. 5 Туристи-громадяни України, які виїжджали закордон з Вінницької області, що обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності
Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Таблиця 2. Кількість суб'єктів туристичної діяльності в Вінницькій області та в Україні, одиниць

Суб'єкти	2015 р.		Питома вага Вінницької області в Україні, %	2016р.		Питома вага Вінницької області в Україні, %
	Україна	Вінницька область		Україна	Вінницька область	
Юридичні особи – всього	1785	28	1,57	1838	30	1,63
в т.ч.: туропе- ратори	500	8	1,60	552	7	1,27
Тур-агенти	1228	19	1,55	1222	22	1,80
Суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність	57	1	1,75	64	1	1,56
Фізичні особи- підприємці	1397	35	2,51	1668	38	2,28
в т.ч.: тур-агенти	1319	33	2,50	1581	36	2,28
Суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність	78	2	2,56	87	2	2,30

Джерело: складено авторами за матеріалами [6;8]

З даних табл. 2 видно, що кількість суб'єктів туристичної діяльності в Вінницькій області та в Україні за досліджуваний період збільшується. Так, в 2016 р. в Україні нараховувалося юридичних осіб 1838 од., а фізичних осіб – 1668 од., тоді як в Вінницькій області відповідно 30 од. і 38 од. Юридичні особи, які займалися туристичною діяльністю в Вінницькій області в 2016 р. займають 1,63% від цілого по Україні, тоді як фізичні особи склали 2,28%.

Розглянемо показники роботи суб'єктів туристичної діяльності у 2016 році в цілому по Україні та Вінницькій області, які представлено в табл. 3.

Дохід від надання туристичних послуг в 2016 р. в Вінницькій області склав більше 13,9 млн. грн., в тому числі від екскурсійної діяльності – 445, 4 тис.грн. Операційні витрати склали понад 8 млн.грн., з них матеріальні витрати складають найбільшу питому вагу і становлять 65,8% від загальної суми витрат, тоді як по Україні цей показник склав понад 80%.

Але слід відмітити, що питома вага витрат на оплату праці в Вінницькій області сягає понад 14,5%, тоді як по Україні лише 3,17%. В структурі витрат вагому частину складають інші операційні витрати, які в Вінницькій області склали – 15,7%, а по Україні – 15,5%.

Таблиця 3. Фінансові показники роботи суб'єктів туристичної діяльності у 2016 році

Показники	Україна		Вінницька область	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів)	11522520,4	100	13938,4	100
у т. ч. від екскурсійної діяльності	39939,5	0,35	445,4	3,19
сума комісійних, агентських і інших винагород	542977,5	4,71	2643,2	18,9
Операційні витрати	9144060,3	100	8015,4	100
у т. ч. матеріальні витрати	7348522,9	80,36	5274,2	65,8
витрати на оплату праці	290058,7	3,17	1161,1	14,5
відрахування на соціальні заходи	61463,3	0,67	239,5	3,0
суми нарахованої амортизації	26135,3	0,29	84,1	1,0
інші операційні витрати	1417880,1	15,5	1256,5	15,7

Джерело: складено авторами за матеріалами [6;8]

Значний соціальний, історико-культурний, географічний та природно-рекреаційний потенціал області створює комплекс сприятливих факторів для активного розвитку «зеленого» туризму у всіх районах області та в м. Вінниця, безпосередньо. На території області розміщені унікальні заповідники, краси та мальовничі краєвиди яких

приваблюють туристів з інших областей України та зарубіжних країн. Також є національні парки та сади [2].

Аграрний сектор Вінницької області є одним з найпотужніших у складі України. Загальна площа сільськогосподарських угідь області становить більше 2 млн. га, як свідчать дані табл. 4.

Таблиця 4. Ресурсний потенціал «зеленого» туризму та його складова в потенціалі суб'єктів аграрного бізнесу Вінницької області (2016 р)

Показники	Сільсько-господарські підприємства – всього	Суб'єкти «зеленого» туризму	Суб'єкти «зеленого» туризму в потенціалі суб'єктів аграрного бізнесу, %
Кількість підприємств – всього, од.	2750	38	1,38
Середньорічна кількість працівників, тис. осіб	32,3	0,042	0,13
Площа сільськогосподарських угідь, млн. га	2205,7	-	x
Площа, км ²	x	1090,0	x
Середньомісячна заробітна плата працівників, грн.	2648,0	3284,4	124,0

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Отже, згідно даних табл. 4 і проведених розрахунків, можна зробити висновок, що ресурсний потенціал «зеленого» туризму в потенціалі суб'єктів аграрного бізнесу є незначним.

Дані свідчать, що загальна кількість офіційно зареєстрованих зелених садіб в Вінницькій області складає лише 38 одиниць. Площа займана суб'єктами «зеленого» туризму області складає лише 1090 кв. км. Разом з тим, як показують аналітичні дослідження, середньомісячний розмір заробітної плати працівників «зеленого» туризму складає в 2016 р. 3284,4 грн., що на 636,4 грн. більше, ніж у працівників сільськогосподарства.

Отже, є реальні та потенційні можливості вважати «зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку Вінницької області, що забезпечить підвищення рівня доходів населення сільських територій та зменшення безробіття на селі.

В табл. 5 представлено показники економічної ефективності діяльності суб'єктів «зеленого» туризму області.

З проведених розрахунків, які представлені в табл. 5, можна зробити висновок, що економічна ефективність діяльності суб'єктів «зеленого» туризму Вінницької області за досліджуваний період зростає. Рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств, які надають туристичні послуги більше, а ніж в сільськогосподарських підприємствах, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції. Так, відповідно рівень рентабельності склав в 2016 р. 30,4% та 22,1%.

З точки зору наявності та розміщення сільських зелених садіб по території сільської місцевості України, основними конкурентами суб'єктів «зеленого» туризму в Вінницькій області є садиби Івано-Франківщини, Львівщини та Чернівецької області. Разом з тим, унікальний природно-рекреаційний та культурно-історичний потенціал Вінничини після анексії кримських територій постає ключовим фактором в конкурентній боротьбі за споживачів «зеленого» туристичного продукту [2].

Таблиця 5. Економічна ефективність діяльності суб'єктів «зеленого» туризму в Вінницькій області

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2016 р. у до 2014 р.	
				(+, -)	%
Чистий дохід – всього, тис. грн.	25,4	31,2	420,8	+395,4	в 16,5 разів
Чистий дохід на 1 «зелену» садибу, грн.	25400,0	31200,0	60114,3	+34714,3	в 2,4 рази
Частка доходів від «зеленого» туризму в доході від надання туристичних послуг (без ПДВ), %	0,2	5,6	5,8	+5,6	x
Частка туристів, що користувались послугами «зеленого» туризму, %	0,1	4,7	5,1	+5,0	x
Загальні витрати – всього, тис. грн.	4,1	5,4	80,8	+76,7	в 19,7 раз
Загальні витрати на 1 «зелену» садибу, грн.	4100,0	5400,0	11542,8	+7442,8	в 2,8 раз
Собівартість одного дня перебування в «зеленій» садибі, грн.	99,6	146,0	135,0	+35,4	135,5
Середня тривалість перебування в «зеленій» садибі, днів	2,4	2,2	2,6	+0,2	108,3
Кількість днів роботи суб'єктів «зеленого» туризму в рік	119	124	134	+15,0	112,6
Рівень рентабельності сільськогосподарських підприємств, які займаються сільським туризмом, %	20,8	28,6	30,4	+8,3	x
Рівень рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств, %	13,7	24,3	22,1	+ 8,4	x

Джерело: складено авторами за матеріалами [6]

Незважаючи на потужний потенціал здійснення «зеленого» туризму в області, характерними ознаками на сучасному етапі його розвитку є несистемний характер, низький рівень інформаційно-консультаційного забезпечення, відсутність профільних об'єднань, які акумулюють весь спектр «зелених» послуг та займаються стратегічним плануванням розвитку даної сфери. Зелений туризм за своїми характерними особливостями є специфічною формою особистого селянського господарювання, не потребує державної реєстрації, здійснюється, переважно, фізичними особами та постає перспективним джерелом формування доходів домогосподарств [9].

Для суб'єктів «зеленого» туризму головним завданням сьогодні є збільшення обсягу наданих послуг та максимізація за рахунок цього величини вхідних грошових потоків. Вирішення цього завдання крім задоволення фінансових інтересів власників зелених садиб вирішує й ключове завдання підвищення рівня доходів і добробуту мешканців сільських територій України [2].

Важливим аспектом організаційного та правового забезпечення «зеленого» туризму має стати категоризація суб'єктів надання туристичних послуг. В Україні категоризацію зелених садиб здійснює спілка сприяння розвитку «зеленого» туризму в Україні в рамках програми добровільної категоризації у сфері «зеленого» туризму «Українська гостинна садиба» ("Ukrainian guest house"). Дана програма передбачає чотири категорії зелених садиб: базова категорія – садиба відповідає мінімальним вимогам щодо міст розміщення туристів; I категорія – садиба відповідає встановленим вимогам оснащення території, паркування автотранспорту, мінімальних площ кімнат та санітарно-технічних приміщень; II категорія – садиба відповідає вимогам I категорії та включає наявність світової вивіски,

окремого входу для гостей, дитячого майданчику, мережі Інтернет; III категорія – найвищої рівень послуг – садиба відповідає вимогам II категорії та додатково включає: наявність басейну, гаражу, телевізору та холодильника у кожній кімнаті, використання у інтер'єрі натуральних матеріалів, цілодобове гаряче та холодне водопостачання [10].

Забезпечено діяльність 38 садиб, що пропонують комфортне проживання, сімейний відпочинок, народну традиційну кухню, екологічно чисті продукти харчування, цікаве дозвілля. У Вінницькій області лише 9 зелених садиб пройшли добровільну категоризацію, із них 2 зелені садиби віднесено до III категорії і до базової категорії віднесено 7 зелених садиб.

Висновки

У статті проведено аналіз туристичних ресурсів регіону за організаційними формами туризму. Розглянуто динаміку кількості туристів регіону, досліджено динаміку чисельності зовнішніх та внутрішніх туристів області. Виявлено причини спаду активності туризму в регіонах України.

Отже, для подальшого розвитку «зеленого» туризму Вінницької області необхідно:

- запропонувати власникам зелених садиб прийняти участь у програмі добровільної категоризації, які не брали участі або не пройшли її;
- розробити та проводити різноманітні анімаційні заходи, такі як розважальні, спортивні, соціально – культурні та інші види, для того, щоб подовжити термін відпочинку;
- налагодити й імплементувати механізм обміну досвідом у сфері «зеленого» туризму з іншими областями України та країн світу;
- проводити майстер – класи, тренінги, різного роду уроки для власників «зелених» садиб, щоб активізувати їх діяльність;

- активно використовувати Інтернет-ресурс та соціальні мережі, для відображення інформації, яка безпосередньо стосується «зеленого туризму;
 - залучати до розвитку «зеленого» туризму блогерів та представників засобів масової інформації, які будуть публічно відображати певні заходи в даній діяльності, що сприятиме підвищенню іміджу регіону;
 - розповсюджувати рекламні проспекти та буклети про DESTИНАЦІЇ «зеленого» туризму.
- Тому, слід вважати, що «зелений» туризм є стратегічним напрямом соціально-економічного розвитку регіонів України в цілому.

Abstract

In many countries and regions, tourism is the main source of income. By the number of workers, the tourism industry has become one of the largest in the world. "Green" tourism is one of the promising directions of differentiation of economic activity of actors in the agro-industrial sector. Green tourism will contribute to the growth of the state budget and employment, maintaining a high standard of living for the population, raising the level of education, introducing new means of disseminating information, creating a prerequisite for improving the country's balance of payments, development of territories and other sectors of the economy of Ukraine

The analysis of tourist resources of the region for the organizational forms of tourism is carried out. The dynamics of the number of tourists in the region is considered, dynamics of the number of foreign and domestic tourists of the region is researched. The reasons for the decline of tourism activity in the regions of Ukraine are revealed. The number of citizens traveling abroad every year increases.

The number of subjects of tourism activity in Vinnitsa region and in Ukraine is presented. The financial indicators of the work of the subjects of tourist activity are calculated.

The social, historical, cultural, geographical, natural and recreational potential of the region creates a set of favorable factors for the active development of green tourism in all regions of the region.

The resource potential of the "green" tourism of the region is analyzed. An estimation of the level of development of "green" tourism in the region is made. Resource potential of "green" tourism in potential of subjects of agrarian business is insignificant. Economic efficiency of activity of subjects of "green" tourism is presented. The theoretical, methodical and applied principles of development of "green" tourism have been studied and improved. It is proposed to categorize green farmsteads.

Consequently, there is a real and potential possibility to consider "green" tourism as a strategic direction of social and economic development of the Vinnytsia region, which will increase the income level of rural areas and reduce unemployment in the countryside.

Список літератури:

1. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: навч. посіб. / В.Ф. Кифяк. – Чернівці: Книги-XXI, 2003. – 300 с.
2. Кравчук А.О. Управління розвитком діяльності суб'єктів сільського зеленого туризму / А.О. Кравчук: Дис. канд. екон. наук; 08.00.04. – Чернівці, 2015. – 236 с.
3. Габа М.І. Соціально-економічне значення розвитку туризму в Україні / М.І. Габа // Інтелект XXI. – 2013. – № 1-2. – С. 153-160.
4. Добрянська Н.А. Організаційно – економічні засади підвищення ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі АПК регіону: автореф. дис на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: 08.00. 03 «Економіка та управління національним господарством» / Н.А. Добрянська. – Миколаїв, 2008. – С. 1-2.
5. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.
6. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Вінницькій області у 2016р.». – Вінниця: Головне управління статистики в Вінницькій області, 2017. – 51с.
7. Добрянська Н.А. Реалії сьогодення та перспективи розвитку туристичного бізнесу Одеської області / Н.А. Добрянська, С.С. Стоянова-Коваль, О.В. Ніколюк // Економіка харчової промисловості. – Одеса, 2018. – Том 10, №1. – С. 9-15. DOI: 10.15673/fe.v10i1.861.
8. Статистичний бюлетень «Туристична діяльність в Україні у 2016 р.» – К: Державна служба статистики в Україні, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm.
9. Крюкова І.О. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Одеській області / І.О. Крюкова, А.О. Кравчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 5. – С. 462-466.
10. Плетос С.В. Зелений сільський туризм в Одеській області: сучасний стан та перспективний напрям розвитку. / С.В. Плетос // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Вип. 25. Частина 1. – Херсон, 2017, С. 87-88.

11. Добрянська Н.А. Відтворення трудового потенціалу сільських територій / Н.А. Добрянська, І.В. Колмогорова // *Агросвіт* – Київ, 2015. – №19. – С. 25-29.
12. Беспала О.А. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туристичного ринку в Україні [*Електронний ресурс*] / О.А. Беспала // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2017. – № 6 (34). – С. 9-17. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No6/9.pdf>.
13. Захарченко В., Сорока Л. Розвиток туристичної сфери регіону на основі підвищення інвестиційної активності його господарюючих суб'єктів (С. 83-86).
14. Яценко М.С., Ковтуненко Д.Ю. Теоретико-практичні проблеми визначення сутності понять «індустрія гостинності» та «індустрія туризму» / Яценко М.С., Ковтуненко Д.Ю. // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – Одеса: Одеський національний політехнічний університет. – 2018. – № 1(35) – С. 52-60. Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No1/52.pdf>.

References:

1. Kifyak, V.F. (2003). Organization of tourism activity in Ukraine. Chernivtsi: Knyhy XXI [in Ukrainian].
2. Kravchuk, A.O. (2015). Management of development of activity of subjects of rural green tourism. Candidate's thesis. Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian].
3. Gaba, M.I. (2013). Socioeconomic significance of tourism development in Ukraine. *Intelekt XXI*, 1-2, 153-160 [in Ukrainian].
4. Dobrianska, N.A. (2008). Organizational and economic principles of increasing the efficiency of production in the meat and meat subcomplex of agrarian and industrial complex of the region. Extended abstract of candidate's thesis. Mykolayiv: MDAU [in Ukrainian].
5. Law of Ukraine on tourism №324/95-VR. (1995, September 15). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-av> [in Ukrainian].
6. The statistical bulletin "Tourist activity in the Vinnytsia region in 2016, (2017). Vinnytsya: Holovne upravlinnya statystyky v Vinnytskiy oblasti [in Ukrainian].
7. Dobrianska, N.A., Stoyanova-Koval, S.S., & Nikolyuk, O.V. (2018). The realities of the present and prospects of the tourism business development of the Odessa region. *Economy of the food industry*. Odessa, 2018, 10, 1, 9-15. DOI: 10.15673/fie.v10i1.861 [in Ukrainian].
8. The statistical bulletin "Tourist activity in Ukraine in 2016", (2017). Kyiv: "Turystychna diyalnist v Ukrayini u 2016r.". Retrieved from http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_td_bl.htm [in Ukrainian].
9. Kryukova, I.O., & Kravchuk, A.O. (2015). Current state and prospects of development of rural green tourism in Odessa oblast. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 5, 462-466 [in Ukrainian].
10. Pletos, S.V. (2017) Green rural tourism in the Odessa region: the current state and perspective direction of development. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, 25, 1, 87-88 [in Ukrainian].
11. Dobrianska, N.A., & Kolmohorova, I.V. (2015). Reproduction of labor potential of rural areas. *Agrosvit*, 19, 25-29 [in Ukrainian].
12. Беспала, О.А. (2017). The current state, problems and prospects of the development of the tourist market in Ukraine. *Економіка: реалії часу*. *Naukovyy zhurnal*, 6 (34), 9-17. Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No6/9.pdf> [in Ukrainian].
13. Zakharchenko, V., & Soroka, L. Development of tourism region of the region on the basis of increase of investment activity of its business entities. 83-86 [in Ukrainian].
14. Yatsenko, M.S., Kovtunencko, D.Yu. (2018). Theoretical and practical problems of definition of the essence of concepts "hospitality industry" and "tourism industry". *Економіка: реалії часу*. *Naukovyy zhurnal*. Odessa: Odesky natsionalny politekhnichnyy universytet. – – № 1(35) – С. 52-60. Rezhym dostupu: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No1/52.pdf> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Добрянська Н. А. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України / Н. А. Добрянська, В. В. Попович // *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. – 2018. – № 3 (37). – С. 20-28. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1326369.

Reference a Journal Article:

Dobrianska N.A. "Green" tourism as a strategic direction of social and economic development of regions of Ukraine / N. A. Dobrianska, V. V. Popovych // *Economics: time realities*. *Scientific journal*. – 2018. – № 3 (37). – P. 20-28. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No3/20.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.1326369.

